

ОСИП МАКОВЕЙ – ДОСЛІДНИК ТА ПОПУЛЯРИЗАТОР ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Олександр Попович. Осип Маковей – дослідник та популяризатор життя і творчості Т. Г. Шевченка.

Стаття присвячена науковій інтерпретації та популяризації життєвого і творчого шляху Т. Шевченка одним з провідних українських критиків та літературознавців кінця XIX – початку XX ст. Осипом Маковейм. Увага акцентується як на наукових статтях О. Маковея, присвячених Кобзареві, так і на популяризації його імені серед студентів чернівецької учительської семінарії, університету, а також буковинської громади під час відзначення Шевченківських дат.

Ключові слова: літературознавство, критик, стаття, Кобзар, шевченкознавство.

Aleksandr Popovich. Osyp Makovey – исследователь и популяризатор жизни и творчества Т. Г. Шевченка.

Статья посвящена научной интерпретации и популяризации жизненного и творческого пути Т. Шевченка одним из ведущих украинских критиков и литературоведов конца XIX – начала XX в. Осипом Маковеем. Внимание акцентируется как на научных статьях О. Маковея, посвященных Т. Шевченку, так и на популяризации его имени среди студентов черновицкой учительской семинарии, университета, а также буковинской общественности во время отмечания Шевченковских дат.

Ключевые слова: литературоведение, критик, статья, Кобзарь, шевченковедение.

Oleksandr Popovych. Osyp Makovey – a Researcher and a Popularizer of Taras Shevchenko's Life and Creative Work.

The article is devoted to the scientific interpretation and popularization of T. Shevchenko's life and creative work by one of the Ukrainian leading critics and specialists in literary study of late XIX – early XX centuries – Osyp Makovey. The stress is laid upon O. Makovey's scientific articles devoted to Kobzar, as well as upon popularization of his name among Chernivtsi seminary students, university students, and Bukovinian community during the celebration of Shevchenko's Days

Keywords: literary study, critic, article, Kobzar, Shevchenko studies.

Золотої осені 1846 року подільську землю ошасливив своїми відвідинами у Кам'янець-Подільський геніальний син українського народу Тарас Шевченко. Та не довелось йому вирушити далі на південний захід, щоб, перетнувши російсько-австрійський кордон, ступити на іншу частину матері-України – її західні землі. Пізніше, художньо осмислюючи подільсько-волинську подорож у створеній російською мовою повісті „Варнак”, Т.Шевченко писав: „И в эту просеку далеко на горизонте синеют, как огромные бастионы, отрасли Карпатских гор” [11, с. 147]. Не знав тоді тридцятидвохлітній поет, що згодом, у 60-х роках XIX століття, його слово знайде своїх послідовників і заступників у Карпатському краї.

Одним із першим, хто відізвався тут на поезію Кобзаря, а разом з тим виступив на захист рідного народу і мови, був український письменник з Буковини Юрій Федькович. У поезії „Співацька добраніч. На скін Тараса Шевченка”, написаній у рік смерті великого поета України, він стверджував:

*Спи ж ти, руський соловію,
Я за тебе тужу,
А як тутки зазоріє,
Я тебе пробуджу* [9, с. 50].

Розпочату Ю.Федьковичем справу популяризації слова Т.Шевченка продовжили на західноукраїнських землях польський дослідник Гвідо Батталія („Тарас Шевченко, його життя і твори”, 1865), О.Терлецький („Галицько-руське письменство на тлі тогочасних суспільно-політичних змагань галицько-руської інтелігенції”, 1875) та ін. Особлива заслуга в справі дослідження, захисту спадщини Т.Шевченка, визначення її ролі, місця у духовному житті українців належить І.Франкові. У кількох десятках статей, присвячених музі Кобзаря, він наголошував на її наскрізь бунтівливому пафосі, патріотизмі, гуманізмі, розкрив секрети її неповторності і значення для розвитку української літератури. Зокрема, у вступі-статті до докторської дисертації „Політична поезія Шевченка 1844–1847” І.Франко відзначав: „Від самих 40-х років ціла плеяда поетів і письменників йде за його слідом, творить, можна сказати, осібну школу його наслідувань. Могучий дух, котрим він натхнув нашу літературу, не перестав віяти, і досі нема українського поета і письменника пізнішої доби, який би не зазнав впливу цього духу” [8, с. 244].

Творчість Т. Шевченка посідає важливе місце і в колі літературознавчих інтересів сучасника І. Франка Осипа Маковея – письменника, літературного критика і публіциста, редактора і видавця кінця XIX – першої чверті XX ст. Нагадаємо, що літературна спадщина О. Маковея досить значна, вона розвивалася в жанрах поезії і прози водночас. Письменник залишив по собі кілька сотень віршів, частина з яких склали збірки „Поезії” (Львів, 1895), „Подорож до Києва” (вперше побачила світ на сторінках Чернівецької „Буковини” 1897 року), „Ревун” (Чернівці, 1910). На нашу думку особливо актуальною й сьогодні залишається друга збірка, котру через сто років після першодруку у 1998 році в Києві перевидав визначний літературознавець і, зокрема, маковезнавець Ф. Погребенник. Саме у збірці „Подорож до Києва” О. Маковей показав уміння спостерігати за світом „прижмуреним оком” (саме так називалася одна із його збірок прози). Поет, за словами Ф. Погребенника, „володів даром поета-сатирика, політичного фейлетоніста, а водночас і тонкого лірика” [7, с. 5]. У збірці, що написана „кров’ю серця, з гіркою іронією, болючим сумом і великою вірою у відродження рідного народу” [7, с. 3] О. Маковей безпосередньо не звертається до образу Т. Шевченка, проте постійно апелює до його мудрості у слові, до його героїв, особливо відчутно це у віршах „Пам’ятник Хмельницькому”, „Принципально”, „Дніпро” та ін.

Найповніше талант О. Маковея все ж таки виявився у прозі. Він залишив по собі кілька книжок – окремо видані повісті „Залісся” (1897) та „Ярошенко” (1905), збірки „Наші знакомі” (1901), „Оповідання” (1904), „Пустельник з Путни” (1909), „Кроваве поле” (1923). О. Маковей у значній частині своєї прози вдавався до соціально-побутової, соціально-психологічної, антивоєнної тематики. Та чи не найкраще письменник виявив себе як автор гумористичних і сатиричних оповідань, новел з життя галицької та буковинської інтелігенції. Він змалював насамперед лжепатріотів, псевдоінтелігентів, недалекоглядних політиків, постійних „ревунів” і „невдоволених русинів”, перекинчиків („Казка про невдоволеного русина”, „Виклад про крамниці”, „Новітній плуг”, „КВД” та ін.).

До кращих сатиричних оповідань О. Маковея належить й оповідання „Як Шевченко шукав роботи” (1912). Воно спрямоване насамперед на захист великого імені геніального поета і пророка української нації та водночас гостро таврує боязнь за своє крісло, пристосуванство певних представників української інтелігенції на межі XIX–XX століть. А хіба цей твір втратив свою актуальність сьогодні? Аж ніяк ні. Він і зараз розвінчує саме тих наших сучасників, котрі де треба і де не треба „оспівають” Т. Шевченка, а насправді є далекими від духу його творчості. Можливо, автор у цьому творі десь і гіперболізує, розкриваючи проблеми морально-патріотичного характеру серед членів НТШ у Львові, проте це художній твір і автор мав на те повне право.

На відміну від художніх творів, у яких О. Маковей звертався до образу Т. Шевченка, нашу увагу він більше привертає як дослідник і популяризатор життя і творчості Кобзаря.

При цьому зауважимо, що перше знайомство О. Маковея з поезією Т. Шевченка відбулося під час навчання у Львівській академічній гімназії на засіданнях таємного учнівського творчого гуртка „Згода”. З часом, у 1912 році, О. Маковей напише книгу спогадів „Історія одної студентської громади” [6]. Із цих цікавих штрихів до біографії письменника дізнаємося й про діяльність учасників гуртка. На квартирі, де проживав гімназист-Маковей зберігалася бібліотека „кружка”, у нього ж сходилися однодумці і влаштовували концерти, сходи з різних нагод. До речі, про це можна прочитати і в оповіданні О. Маковея „Весняні бурі”. У спогадах О. Маковей пише: „Ми, цілком по формі, дали кілька концертів, самі для себе потайки, в честь Шевченка, Котляревського, М. Шашкевича, Вол. Барвінського, у перші роковини заснування кружка і ін.”. Далі О. Маковей наводить програму „вечірки” в честь Шевченка, яку учні влаштували 31 березня 1886 р., а саме:

1. „Промова”.
2. „Треті півні” (декламація).
3. Шевченко про громадські справи (відчит К. Студинського).
4. „Глек” (Метлинського) – декламація.
5. „Послідня хвиля”, драматичний образ в одній дії з робітницького життя – Вол. Лавровського.
6. „Смерть ватажка перехожих” – Фрейліграта (в перекладі Кониського) – декламація”.

Окрім цього, зазначає О. Маковей, товариші співали пісень. Концерт відбувався при замкнених дверях і заслонених вікнах і мав більшу повагу, ніж нераз прилюдні концерти.

Учасники „Згоди” проводили на квартирі в О.Маковея й обговорення „Гайдамаків” Шевченка, питання розвитку української мови і літератури.

Ставши студентом університету у Львові (1887–1893) О.Маковей починає досліджувати літературну спадщину Т. Шевченка – здійснює порівняльний аналіз його повісті „Наймичка” та однойменної поеми. У дослідженні, з яким молодий автор виступив перед студентами, спростовуються думки деяких літературознавців про перевагу прозового твору над поетичним. У фондах ЦДІА України у місті Львові зберігається рукописний начерк статті О. Маковея „Наймичка” – повість і поема Т. Шевченка. Порівняння” [10, спр. 32]. Поштовхом до написання статті став вихід у світ в 1888 році накладом „Київської старовини книги „Поэмы, повести и рассказы Т. Г. Шевченко, писанные на русском языке”. Молодий дослідник висловлює свої цікаві спостереження. Насамперед цінність цього видання він вбачає у тому, що з нього можна пізнати біографію Т. Шевченка. А те, що писав російською мовою, то пояснити можна тим, що на засланні йому категорично заборонялося писати українською мовою, а за російські твори „не були би його так займали”. О. Маковей звертається до короткого переказу змісту повісті, а далі й поеми, зазначаючи, що тема зведення дівчат москалями-солдатами оперта, очевидно, на фактах, котрі міг і сам Шевченко знати. З аналізу творів простежується думка, що повість має певні переваги над поемою і мотивує це добрим змалюванням вдачі старого Якима, та й характер Марка в повісті цікавіший.

Основоположникові нової української літератури О.Маковей присвятив кілька статей, створених в основному наприкінці ХІХ – в перше десятиріччя ХХ ст. Часто думки, висловлені в них автором, перегукувалися з думками Каменяра щодо визначення ролі поета в історії українського народу і його культури. Так, в оглядовій статті „До питання про відродження малоруської літератури” [2] О. Маковей наголосив на винятковому значенні творів Т.Шевченка в суспільному житті України та в розвитку української мови і літератури: „Шевченко був сином кріпака, співцем кріпаків і розрадником народу. Він співав, як рідко хто, про славне минуле України і завзято боровся проти тогочасних несправедливих відносин, вимагав для свого народу світла й волі [...]. Його твори є найкращим виявом життєздатності української літератури” [2, с. 110].

О.Маковей тонко відчував цілющу силу слова Кобзаря для духовного життя українців, а тому ставив питання про якомога швидке ширення його творів серед мас, особливо на підневільних частинах України. У статті „З життя і письменства (П’ятдесятилітній ювілей руської публіцистики)” [3] дослідник наводить першу згадку про Т. Шевченка на західноукраїнських землях, яку видрукував львівський „Дневник руський” (1848. – №9). Вона свідчить про порівняно слабку обізнаність галичан в той час з творчістю великого поета.

Як відомо з історії, 1911 рік був багатим на визначні події: українці відзначали 50-річчя з дня смерті Тараса Шевченка, 100-річчя з дня народження Маркіяна Шашкевича, 50-річчя з часу надрукування перших українських віршів Юрія Федьковича, 50-ті роковини з часу скасування панщини в царській Росії. Власне, про це пише О.Маковей у статті „Пам’ятний рік” [5]. Автор добре розумів консолідує роль для українських земель усіх трьох згаданих поетів. Зокрема читаємо у статті: „[...] Ті поети заслужилися для цілого народу, а не лише для свого краю. Шевченко жив у Росії, проте шанують його і в Галичині і на Буковині; Шашкевич жив у Галичині, проте він однаково дорогий всім, і на Україні і на Буковині; так само і наш Федькович, хоч жив на Буковині, однаково заслужився і для українців і для галичан. Такі люди працюють для всіх, а не лише для якогось закутка [...] ” [5, с. 57]. О. Маковей має рацію коли порушує питання про джерело сили і заслуг цих трьох визначних постатей, і бачить його насамперед у мові. „Ся одна мова лучить нас здавна-давен в одну велику родину, яка себе розуміє [...], не маємо ніякої причини гадати собі, що нас мало, або що наша мова не красна [...], ніхто не шанував нашої мови, тільки накидував нам свою, аби по нас і слід загиб” [5, с. 58].

У статті О. Маковей розгортає тему значення рідної мови для життя народу як однієї з найхарактерніших його ознак. Автор наголошує на невмирущості української мови, оскільки нею володіють великі маси народу. Та в часи, коли її намагалися задушити і треба було довести, що вона „здатна до книжок, що нею можна дуже красно все виповісти, що каже розум і серце”, знайшлися люди, які довели життєздатність цієї „красної, м’якої і делікатної” мови. Це були, в першу чергу письменники, між якими, на думку О. Маковея, на Україні найславнішим був Т. Шевченко. Його заслуги невмирущі через те, що „дуже складно і красно писав, як нарід говорить”, що „з цілого серця боронив нещасливих кріпаків”.

У статті „Пам'ятний рік” О. Маковей веде мову і про тих, хто продовжив справу Шевченка: в Галичині – це Маркіян Шашкевич, який з Я. Головацьким та І. Вагилевичем видали альманах „Русалка Дністрова” і таким чином пошанували народ – його історію, звичаї, пісні і мову. На Буковині, справедливо вважає О. Маковей, 1861 року появився Ю. Федькович зі своїми українськими віршами і показав, як і Шевченко, „яка сила і краса в нашій звичайній народній бесіді”. Хоч Ю. Федькович „не писав по вченому, по книжному”, „він був талант, був соловій – і цінили його так, що називали його другим по Шевченку”, – зазначає О. Маковей, і продовжує: „В ті тяжкі для народної мови часи Федькович був найліпшим для неї адвокатом – як заспівав, то геть усіх горобців заглушив” [5, с. 60].

1907 року журнал „Промінь” вмістив іншу цікаву статтю О. Маковей „В роковини смерті Т. Шевченка” [4]. У ній відтворено перше вшанування пам'яті Кобзаря у Чернівцях 1864 року, організованого учнівською та студентською молоддю. Стаття складається з двох частин. Зокрема у першій – „Як святкували пам'ять Т. Шевченка в Чернівцях 1864 р.” – О. Маковей констатує, що національний рух, який пробудився в Галичині 1861 року сягнув і Буковини, але, на жаль, тут ще не було достатньо сил аби його підтримати. Лиш через три роки по смерті Т. Шевченка пом'янули його і в Чернівцях. Треба завдячити Маковееві, що він свого часу ретельно поставився до листування С. Воробкевича з 1864 року, коли той був парохом у Руській Молдовиці (нині містечко в Південній Буковині). Так О. Маковей віднайшов лист богослова Касіяна Стратулата, писаний з Чернівців 5 березня 1864 р. до С. Воробкевича і в статті наводить його: „В суботу минулого тижня, тобто 29 лютого руського, празнувалим торжественно річницю смерті Тараса Шевченка, славного руського стихотворця, котрий був нашого віросповідання, в церкві Параскеви, де русини – як православні, так і уніяти із УІ і УІІ [класів] гімназій із семінаристами русинами були присутніми; була перший раз служба, а по службі правився парастас за небіжчика від отця Мартиновича, катехита при реальній школі, було дуже красно”.

Про перше пошанування Шевченка на Буковині О. Маковей почув 3 травня 1903 р. і від священника із села Ревна Єротея Федоровича. Зокрема той оповів як учнівська молодь (гімназисти і семінаристи) зібрали аж 16 левів і пішли домовлятися з настоятелем храму св. Параскеви Іваном Олінським про поминальну службу, але він не хотів згодитися, щоб у його церкві відбувалися поминки поета, про якого він не чув. Врешті-решт Олінський дозволив відправити службу катехитові Ісидору Мартиновичу, котрий, як пише О. Маковей, „був тоді наш чоловік, високоінтелігентний і талановитий” і продовжує: „Пом'янули наші люди Шевченка гарно, але й напихали собі тим клопоту. Консисторія зажадала зараз від Мартиновича оправдання, як він міг за уніята (!) та ще й з чужої держави правити богослужіння. Треба було консисторії трактувати – а зробив се Мартинович, – що Шевченко не був уніят, лише православний [...], а що не був австрійцем, се ще не причина, щоб його не поминати. Шевченко дуже прислужився руському народові, отже годиться се пам'ятати. Чи волохи (румуни – П. О.) не моляться за своїх патріотів-добродіїв? Отже, коли вільно їм, то вільно й русинам. Було се, очевидно, ніщо інше, лише переслідування русинів за побожне діло [...]”.

Як би там не було, але Сидору Мартиновичу вдалося підняти дух буковинських українців і щорічно вшановувати свого найбільшого поета, який вказав шлях до здобуття національної самостійності.

У другій частині статті О. Маковей частково висвітлив питання „Буковинські поети і Т. Шевченко”, чим розкрив значення Кобзарєвої зорі у житті Ю. Федьковича та С. Воробкевича – „двох жайворонків весни буковинського відродження”. Адже саме їм, першим світочам нової української літератури в цьому краї, судилося стати продовжувачами шевченківських традицій на західноукраїнських землях.

Як уже зазначалося, 1861 року, коли не стало Т. Шевченка, Ю. Федькович надрукував у львівським „Слові” поезію „Співацька добраніч, На скін Тараса Шевченка”. Той Шевченко, якого змальовує Ю. Федькович, вважає О. Маковей, „далеко не подібний до правдивого [...]. Федьковичів Тарас – то романтичний кобзар [...]”. А як відомо, „вся сила Шевченка [...] не в романтиці”. Очевидно, Ю. Федькович на той час, на думку автора статті, „не багато ще читав з Шевченка”. О. Маковей наголошує на останніх чотирьох рядках вірша, в яких він бачить жагу першого українського поета Буковини будити своїх краян від тривалого сну. У програмному вірші „Нива” (1863) О. Маковей також помічає внутрішню потребу Федьковича у продовженні справи великого Тараса, щоб „втішити Україну”:

*Займу плуги круторогі,
Зорю гори та й долину,
Зорю свою Буковину,
Як наш Тарас, як мій тато
Научив мене орати!
І віру, любов, надію
Буковинов скрізь посію.*

У цих поетичних міркуваннях великого буковинця О. Маковей побачив подібність зі словами П. Куліша, надрукованими в петербурзькій „Основі” 1861 року. Зокрема П.Куліш писав „братові Тарасові” „на той світ”, що закінчує його роботу:

*Докінчаю, брате,
Не загину марне,
Втішу Україну,
Матір безталанну.*

О. Маковей чи не вперше у статті „В роковини смерті Т. Шевченка” порушив питання про вплив автора „Кобзаря” на творчість Ю. Федьковича. „Минуло кілька років – і такий оригінальний поет, як Федькович, – пише О. Маковей, – так зачитався в Шевченку, що майже перестав на якийсь час бути сам собою”, [...] просто не міг наш буковинський співак опертися могутчому впливові Тарасової музи [...]. Про великий вплив Шевченка на Федьковича О. Маковей багато пише у монографії „Життєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича” (1911). Можливо, автор „Життєпису...” й перебільшує про такий вплив, у чому ми погоджуємося з професором Б. Мельничуком – автором передмови „Життєписний монумент Буковинському Соловію” до перевиданої в 2005 році монографії О. Маковей про Ю. Федьковича.

О. Маковей розглядає процес знайомства із творчістю Т. Шевченка поета і композитора С. Воробкевича. Про глибоку шану і любов до Т. Шевченка свідчить лист С. Воробкевича до О. Барвінського від 13 лютого 1867 року, який наводить О. Маковей: „Старайтеся, браття, у Львові народний празник зробити і душу того праведника спом’янути, котра за правду і волю страждала і загинувала. Т. Шевченко нам просвітив дорогу, він нам зірвав з очей густу заслону, він нам показав, що наша мова здібна до відображення найглибших чувств і найглибших гадок” [4, с. 53].

У різний час О.Маковей був співробітником кількох періодичних видань Галичини і Буковини („Зоря”, „Буковина”, „Літературно-науковий вісник”, „Промінь” та ін.). Головне завдання в популяризації Шевченкової творчості зі сторінок цих видань він бачив у тому, щоб зробити спадщину Кобзаря всенародним надбанням, донести її до кожної хати, до кожного серця. Початком втілення цієї благородної справи в життя стали виступи О. Маковей в „Зорі” (1893–1895), а особливо в „Буковині”, яку редагував з 1895 по 1897 роки. Багато місця відводив редактор в газеті висвітленню зв’язків західноукраїнських земель із Наддніпрянськими. Друкував на її сторінках твори Т. Шевченка, Марка Вовчка, П. Грабовського та ін. В „Буковині” О. Маковей передрукував із „Зорі” статтю „Російські часописи про Шевченка”. Надзвичайно уважно ставився редактор до хронікальних матеріалів, пов’язаних із щорічним відзначенням Шевченківських днів. За неповних три роки, за нашими підрахунками, газета подала більше трьох десятків інформацій такого характеру. Читачів духовно запалювали замітки про Шевченківські свята у Петербурзі, Києві, Перемишлі, Львові. Станіславі (нині – Івано-Франківськ – П. О.) та в інших містах і селах України і навіть США.

Особливу роль відводив О. Маковей творам Т.Шевченка у вихованні національної інтелігенції. Тому під час викладацької роботи в Чернівецькій учительській семінарії (1899–1910) і паралельно в місцевому університеті (1907–1910) педагог намагався давати слухачам глибокі знання з нової української літератури і мови. Безперечно, на перше місце виносилась творчість Т. Шевченка. Це засвідчують спогади тодішніх учнів семінарії, а в майбутньому відомих письменників та громадських діячів Буковини – Д. Харов’юка, С. Канюка, І. Карбулицького, М. Марфієвича та ін.

Громадським обов’язком вважав О. Маковей популяризацію життєвого і творчого подвигу Кобзаря серед усіх верств народу. З цією метою він разом зі студентською молоддю брав безпосередню участь у щорічних Шевченківських урочистостях, був їх організатором. Про один із таких заходів німецькомовна „Вільна учительська газета” (1903. – 5 липня) повідомляла, що 2

липня 1903 року в залі „Музичного товариства” Чернівців відбувся вечір з нагоди 42-ї річниці з дня смерті Т. Шевченка, на якому з глибоко-емоційною промовою про значення творчості Т. Шевченка для розвитку духовного життя народу виступив О. Маковей. Відрадно, що в організації вечора взяли участь С. Воробкевич та молодь із учительської семінарії. Про аналогічне свято з нагоди 44-ї річниці з дня смерті Т. Шевченка повідомляв у 1905 році інший часопис „Bukoviner Rundschau” (1905. – 12 квітня). Із цієї замітки дізнаємося в деталях, що пошанування пам’яті Т. Шевченка відбувалося у великій залі „Будинку музики” (нині – це приміщення обласної філармонії). Організаторами заходу виступили український союз співаків „Буковинський Боян” і доктор філософії, викладач учительської семінарії Осип Маковей.

Святкова зала була переповнена представниками української інтелігенції та молоддю. У цілковитій тиші до глядачів промовляв О. Маковей. Він коротко зупинився на пробудженні національної свідомості українців, вказав на мету і цілі національного руху, вшанував словом пам’ять великого поета, який був самовідданим поборником цього руху і закінчив промову побажанням, щоб весна українців, яка пробуджується, принесла їм ясне, безхмарне небо. Далі був концерт, у якому взяли участь два змішані і два чоловічі хори. Учні декламували вірші Т. Шевченка, співали народні пісні в обробці М. Лисенка. А ораторія „Радуйся ниво” викликала бурю оплесків і вигуки „Славно!”. Дух свята підняв виступ учнівського дівочого хору, особливе враження справили своєю красою національні костюми дівчат. Свято вдалося, як зазначалося в часописі, адже воно пов’язало усіх присутніх на ньому із пам’яттю про геніального українця.

Отже, у досить складних обставинах буковинської дійсності кінця XIX – поч. XX ст. О. Маковей, досліджуючи, пропагуючи і обороняючи слово Т. Шевченка, проявив тим самим громадянську мужність. Його художні твори, наукові статті, присвячені поетові, – то вагомий внесок у справу збереження та популяризації літературної спадщини нашого Кобзаря.

Заслуговує уваги й стаття О. Маковея, приурочену 34-тим роковинам з дня смерті Т. Шевченка, що надрукована у рубриці „Світла й тіні” в „Зорі” 1 березня 1895 року. Змальовуючи важкі умови життя українців під гнітом російського царизму і австро-угорської монархії наприкінці XIX ст., О. Маковей все ж таки з надією дивився у майбутнє, коли на рідній землі запанує правда й справедливість: „Все йде, все минає... мине і наше лихоліття, – писав автор, – Встане правда і поклоняться їй всі язика на віки! Коли за останню сотню літ ми не загинули, хоч тяжко було нам жити на світі, то не згинемо й на будуче”.

Думки, висловлені О. Маковеем у цій статті, чимось нагадують нам сьогоденні проблеми. Для того, щоб і українська мова успішно розвивалася, згадаємо слова з уже цитованого листа С. Воробкевича до О. Барвінського: „Величаймо і по смерті того [Т. Шевченка – П. О.], котрий нам так много прислужився; величаймо його не лише споминами і панахидами; величаймо його як його щирі і вірні наслідники такими ділами, щоб наша мова, наша дума-пісня чим далі краще розвивалася...” [4, с. 53].

Із проаналізованих матеріалів можемо зробити висновок, що активна праця О. Маковея з вивчення і популяризації слова Т. Шевченка гідна наслідування. О. Маковей, як вчений, не залишив нам ґрунтовних наукових праць про Кобзаря, але й те, що належить його перу на цю тему, має історико-літературну цінність, є вагомим внеском у царину шевченкознавства.

Нещодавно в архіві О. Маковея, який частково знаходиться в ЦДІА України у Львові, знайдено вірш „В 25 річницю смерті Т. Шевченка”, створений ще в гімназійні роки. Юний автор так розумів безсмертя духу Кобзаря:

*Чверть століття вже могила
Розлучила нас з тобою...
Перейшли гіркі хвили,
Спиш, Кобзарю, вже в спокою.*

*Чверть століття як покинув
Ти нас, батьку, сиротами...
Ні не кинув, а донині
Духом ти живеш між нами.*

*Не помер ти, а зорею
В путі до спільної цілі
Світиш нам Ти, а за нею
Ми ступаєм певно, сміло.*

*Йдемо, батьку, твоїм слідом!...
Вже світає між народом,
Воля понесла побіду
Ясне сонце вже нам сходить!...*

*Радуйсь, батьку, ми на волі,
Ми живемо русинами.
А живемо ми, ніколи
Не загинеш Ти між нами [10, спр.24].*

Література

1. Маковей О. Світла й тіні. [До 34-х роковин з дня смерті Т.Г.Шевченка] / Осип Маковей // Зоря. – 1895. – №5. – 1 березня. – С. 92–93.
2. Маковей О. До питання про відродження малоруської літератури / Осип Маковей // Die gealshaft. – 1898. – №20. – С. 103–113.
3. Маковей О. З життя і письменства (П'ятдесятилітній ювілей руської публіцистики) / Осип Маковей // ЛНВ. – 1898. – Т. II. – Кн. 5. – С. 111–126.
4. Маковей О. В роковини смерті Т.Шевченка / Осип Маковей // Промінь. – 1907. – №4. – 15 лютого. – С. 50–53.
5. Маковей О. Пам'ятний рік / Осип Маковей // Православний календар на звичайний рік 1911. – Чернівці, 1911. – С. 57–61.
6. Маковей О. Історія одної студентської громади / Осип Маковей – Львів, 1912. – 29 с.
7. Погребенник Ф. „Подорож до Києва” Осипа Маковея. До сторіччя з часу виходу і сьогодні актуальної поетичної книги / Федір Погребенник // Маковей О. Подорож до Києва. – К. : Бібліотека українця, 1998. – С. 3–7.
8. Франко І. Вступ до докторської дисертації [стаття] „Політична поезія Шевченка 1844–1847 рр.” / Іван Франко // Збір. творів : у 50 т. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 27. – С. 244–248.
9. Федькович Ю. Твори / упоряд., підгот. текстів, прим. Б. І. Мельничука, М. І. Юрійчука / Юрій Федькович. – Чернівці : Буковина, 2004. – Т. 1 : Поезія; Ч. 1 : Лірика. – 272 с.
10. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 386. – Оп. 1. – Спр. 24, 32.
11. Шевченко Т. Варнак / Тарас Шевченко // Твори : в 5 т. – К. : Дніпро, 1985. – Т. 3. – С. 122–154.